

ZÁZNAM NA PAMĚŤ

Z příkazu přednosta V. odboru ministerstva informací v Praze byli jsme my, podepsaní zplnomocněnci ministra informací pro správu filmových a kinematografických věcí pozváni, abychom se dne 16. října 1945 v zasedací síni V. odboru ministerstva informací sešli – s vyloučením svých slovenských zástupců – k mimořádné schůzi, na které nám zástupce Zemského odboru bezpečnosti (ZOB II) komisař Karel Šmídberger chce učiniti některá sdělení, týkající se bezpečnosti v oblasti filmu.

V stanovený den sešli jsme se ke schůzi na řečeném místě v 15 hodin. Přítomni byli: komisař Karel Šmídberger,¹⁾ zástupce Zemského odboru bezpečnosti (ZOB II), přednosta V. odboru ministerstva informací Vítězslav Nezval, jeho zástupce minist. rada Ing. Lubomír Linhart, odborový rada ministerstva informací a zplnomocněnec pro správu Československého filmového ústavu Jan Hejman, zplnomocněnec pro dovoz a vývoz filmů Jindřich Elbl, zplnomocněnec pro výrobu Vladimír Kabelík, a jeho zástupce ředitel Karel Feix, zplnomocněnec pro Československou filmovou kroniku Dr. František Papoušek, zplnomocněnec pro státní filmové ateliéry a laboratoře Jan Sinnreich, zplnomocněnec pro kinofikaci František Pilát, zástupce zplnomocněnce pro správu státních kin Dr. Rudolf Bláha, zplnomocněnec pro hospodářské a finanční věci Dr. Karel Dvořák a tajemník Přípravného výboru České filmové společnosti Elmar Klos. Ředitel státní půjčovny filmů Josef Hlinomaz se nedostavil, protože dlel služebně mimo Prahu.

Schůze byla zahájena předsedajícím přednostou V. odboru ministerstva informací básníkem Vítězslavem Nezvalet, který nám představil zástupce ZOB II, komisaře Karla Šmídbergra s tím, že řečený účastník mimořádné schůze chce nám učiniti některá sdělení, týkající se bezpečnosti v oblasti filmu a slova se po té ujal komisař Karel Šmídberger, který nám přednesl toto sdělení, výtky obžaloby a výhrůžku:

„Za prvé chceme Vám oznámit, co je to ZOB II. Je to Zemský odbor bezpečnosti, který dozírá na bezpečnost politickou, mravní a hospodářskou. V této své funkci také jeho činnost se vztahuje na film. Pozvali jsme si Vás dnes za tím účelem, abychom Vám jako ministrovým zplnomocněncům předložili několik otázek a náš názor na celou situaci československého filmu.

1) Domnívám se, že jméno bylo zaznamenáno foneticky. Dotyčný se patrně psal Schmiedberger jako jeho vzdálený příbuzný Miloš S., který dosud pracuje ve filmu.

Za prvé se Vás tážeme, abyste jasně a stručně, každý o Vašem úseku činnosti referoval, co bylo učiněno k obnově výroby filmu, k dosažení dovozu filmu, jaké kroky byly učiněny ve smyslu dekretu o sestátnění filmu a jiných věcí, týkajících se Vaší pravomoci. Dále by nás zajímal Váš program pro nejbližší budoucnost.

Uplynulo téměř půl roku od dosažení samostatnosti. V překonání počátečních obtíží organizace a budování nezbytných základů státu a celé jeho struktury, národní sociální, kulturní a hospodářské lze zaznamenat určitý konsolidační proces, který přes chvilková kolísání v jednotlivých úsecích výstavby přece jen pokračuje.

Jedině co do významu neposlední odvětví kultury, film, zůstává bolestně pozadu, co do plnění své funkce propagační, hospodářské ve svobodném státě. Film oproti jiným složkám národní kultury má poněkud složitější a objemnější mechanismus. Je současně uměním, prostředkem propagace, obchodem a velkým průmyslem. Je důležité si uvědomit, že přes svou složitost a mohutnou hospodářskou funkci zůstal čsl. film jedním z těch odvětví velkého průmyslu, který šťastnou shodou okolností nebyl nijak zpustošen německou okupací ani válkou a když, tak zcela bezvýznamně. Naopak, mohutné ateliérové stavby na Barrandově a i technické vybudování dalších objektů v Hostivaři postavily Prahu do čela evropského filmového průmyslu. Vstupovali tudíž dědici a noví správci filmových statků, vracejících se do rukou čsl. lidu, posílení a nijak oslabení do nové práce.

Druhým vynikajícím příspěvkem k podmínkám zdárného vývoje čsl. filmu byl i pronikavě kladný postoj vlády hledící na toto důležité odvětví s velkým zájmem. Revolučním sloučením agendy v jediné ministerstvo informací odpadlo množství překážek dřívější praxe těžkého úředního aparátu první republiky, který zatěžoval tradičně věčnými spory kompetenčními vlastní zdravý vývoj filmu. Čsl. film má dokonce i čestný a závazný primát v sestátnění na základě dekretu presidenta republiky.

S těmito nespornými výhodami stojí tu, opravdu stojí, čsl. průmysl před tvářmi veřejnosti, která již půl roku neviděla domácí premiéru, ačkoliv před tím byla léta, kdy jich bylo za rok 30–40.²⁾ V tomto nevidí již bezpečnost nemožnost výroby pro technické potíže, ale naprostou neschopnost vedoucích anebo úmysl sabotovat státní dekret podepsaný presidentem republiky. Málo jsou platny články v novinách, kde se demagogicky mluví o výrobě, když tato výroba není ani v základu ještě připravena. Do dnešního dne jsme neslyšeli ani směrnice

2) Během okupace poklesla česká filmová výroba ze 40 titulů na 7 filmů ročně.

ani program výroby. Pátráme-li po příčině, jsou tu tak směšné výmluvy, že to až zaráží. Veřejnost se již dotazuje, co je s revolučním filmem. Já Vám jasně odpovím, že je úmyslně zdržován a to z důvodů zjištěných a jeho cena bude k jeho kvalitě neúměrně vysoká. Dále je tu otázka snímku o příjezdu presidenta Beneše. Ukázky této události byly již dávno promítány v Anglii, Francii i Rusku. Co bylo u nás vyrobeno je jeden krátký film v oboru sklářství, mizerný film, sto let železnice, a pak je otázka, kam se nám poděl film *Svátek matek*, tak pompézně ohlašovaný, o kterém nevím skutečně, v jakém stadiu se nachází.³⁾ Jen podle zběžné informace je nám známo, že se asi v pražských kinech neobjeví, pro svou špatnou úroveň, nehledě na to, že už dnes po Praze běží glosa, že žena představující v něm českou matku, je děvče pochybné pověsti z jednoho pražského nočního podniku.

Jsme zvědaví, nebude-li tento film možno promítnout, kdo bude hradit jeho režii. Kritikové, kteří by jindy burcovali, co se děje s natočeným materiálem, mlčí solidárně před majestátem tvůrčí práce režiséra, který dodnes snímky neuspořádal. Tak pracují zatím v pražských ateliérech sovětští umělci, kteří sem létají z dálky 1–2.000 km a roztáčí kola výroby však ne československé. Jedině tímto je zachráněna situace v ateliérech, že dělnictvo nepodléhá tolik demoralizaci jak by podléhalo, kdyby se nevyrábělo vůbec. Jen jako na omluvu se u nás dotáčí dva filmy, které jsou smutným dědictvím okupace a to právě režiséry, kteří za proslulé vlády okupantů točili filmy říšské.⁴⁾ Jeden z nich dokonce s přijatým německým jménem. Však nejsme malicherní a i za takovou práci chtít nechtě musíme být vděční.

Studentům, kteří po násilném uzavření našich vysokých škol, složili zkoušky na říšských školách, nebudou tyto výsledky uznávány, poněvadž se provinili a to plným právem. Čeští filmaři, kteří měli nerušenou výrobu českých filmů a natáčeli filmy pro Němce nic takového nepocítili. A přece nedokáží jako za vděk blahovůli čsl. státu se vrhnout s plnou vervou do práce na osvobozeném sestátněném filmu. Měli bychom pochopení pro mimořádnou horlivost, s kterou

3) Šlo o 600 m dlouhý film *Svátek matek*, režijní debut K. M. Walló. Vzhledem k nízké kvalitě tohoto snímku jej nebylo možné uvést jako první dílo znárodněné kinematografie. Film byl promítnut až v r. 1946 spolu s daleko zdařilejšími debuty B. Zemana a J. Weisse pod společným názvem *Revoluční trilogie*.

4) Komisař Šmídberger měl opět nepřesně na mysli patrně film *Třináctý revír*, který podle Fikerovy detektivky přetáčet Martin Frič v novém hereckém obsazení po J. A. Holmanovi, který před zatčením uprchl včas do Košic. Za války natočil Frič pro Pragfilm podle Puškinovy povídky film *Der Zweite Schuss* pod jménem M. Fritsch. Václav Krška, který po revoluci dokončil film podle rozhlasové předlohy J. Tomana *Řeka čaruje*, nikdy pro Němce nepracoval. A Otakar Vávra, který film *Rozina sebranec* sestříhal až po revoluci, se s úspěchem ubránil německému tlaku na spolupráci.

se v počáteční době revoluční soudili a odsuzovali a vylučovali disciplinární radou Svazu film. herectva herci, herečky a režiséři. Však ne funkcionáře! Zde by se mělo začít. Nejdříve s vedoucími činiteli Prag-filmu, Lucerna-filmu i National-filmu.⁵⁾ To se však nestalo. A řeknu Vám jasně proč. Protože z řad těchto funkcionářů pocházel t. z. ilegální národní výbor. Mluvit o jeho ilegalitě by bylo trochu nemístné, protože jak mi dokázal, žádnou ilegalitu nedělal a to tím, že ilegalita je podzemní prací proti nepříteli a přípravnou prací k legalitě. Po měsíčním šetření jsem žádnou podzemní práci proti okupantům nezjistil a svou pětiměsíční pasivitou nyní jasně dokázal, že příprava k legalitě taktéž nebyla provedena. Jedinou činností bylo v revolučních dnech obsazení domu býv. Film. ústředí ihned jeho zajištění, kamž nikdo neměl přístup a zmizení písemností. Druhým činem bylo provedeno zatčení Svitáka⁶⁾ přes to, že bylo známo, že tento zločinec bude důležitý při vyšetřování, aby svou výpověď objasnil mnohou situací. Ve filmu za dob okupace byl úmyslně veden po nábřeží a Národní třídě, zde lynchován a na konec zabit. Při tom z jeho bytu zmizely písemnosti a 2 zápisníky, které podle protokolu s p. Rumlerem byly předány do Klimentské ulice revolučnímu národnímu výboru, kde se ztratily. Dále tyto revoluční složky nevystoupily jasně proti majiteli fy Lucernafilm Miloši Havlovi, ač samy znaly mnoho usvědčujícího materiálu proti němu a z těch důvodů, jelikož věděly, že jmenovaný je výborně informován a zná i jejich činnost. Proto v červnu 1945, když byl námi Miloš Havel zajištěn, vyjma nejasného udání závodní rady fy Lucernafilm, které později bylo odvoláno, nebyl žádný materiál do dnešního dne poskytnut. Jasně můžeme říci, že veškerá práce ve filmu se vybíjela za celých 5 měsíců v osobním boji o výsostná postavení.⁷⁾ Toto se dělo na úkor veškeré výroby. ZOB však sám pracoval přesně na každém jednotlivci z filmového oboru a navrhne ministerstvu informací osoby, které jsou do čl. filmu nežádoucí. Víme jasně, že nemůže jít pracovat do čl. filmu pan Miloš Havel, který zosobňuje soukromokapitalistické metody ve filmovém podnikání i přesto, že národnostně se jeví ve slušném světle. Vám, zde přítomným oznamujeme tímto, aniž bychom jednotlivé úseky čl. filmu rozdělovali, že Vaše pasivita po dobu 5 měsíců trávající jest sledována bezpečnostními úřady.

Upozorňujeme Vás, jestliže nebude Vámi využito všech možností rozběhnutí filmové výroby, budete se před národním soudem zodpovídati jako sabotéři,

5) Nikdo z Pragfilmu ani z Lucernafilmu nebyl členem akčního výboru. Jeho členem, a to jedním z nejobětavějších, byl Karel Feix, ředitel Nationalu.

6) Okolnosti smrti režiséra J. Svitáka zůstaly jedním z neobjasněných tajemství této doby. Stejně jako jeho skutečná role v okupaci.

7) Není jasné, co tímto obviněním bylo míněno, vždyť všichni zmocněnci byli na vedoucích funkcích. Snad jde o ozvěnu kompetenčních sporů mezi sekčním šéfem Nezvailem a zmocněnci.

neboť i tento druh přečinu v ČSR je trestný. Nechceme Vás plně podezřívát ze sabotážních úmyslů, ale upozorňujeme Vás znovu na stávající situaci. Jste prvním čl. sestátněným průmyslem, tudíž pokusným kamenem v tomto směru a mohu Vám říci, že již dnes je ve vládě upozorňováno na neúspěchy v tomto ohledu. Jste na klamném stanovisku, myslíte-li si, že odpovědnost za čl. film má pouze ministr informací. Před veřejností i úřady jste vy jako pověřenci ministra za toto plně odpovědní. Proto by bylo velmi závažné, abyste zmobilisovali veškeré síly a možnosti, které máte, uskutečnili běh filmu a pokud možno v nejkratší době stanovili směrnice a program pro tuto výrobu, aby veřejnost již jasně jednou viděla, že je tu naprostá snaha tuto výrobu v celostátním měřítku uvést do chodu. To jest asi tak vše, co jsem Vám chtěl říci.“

Po skončení četby nás komisař Šmídberger vyzval, abychom mu každý podali písemně stručný a jasný výklad o své dosavadní činnosti, o svých plánech do budoucnosti a o nedostacích a obtížích, na které narážíme a se kterými se setkáváme při plnění úkolů svěřených nám plnými mocemi ministra informací. Komisař Šmídberger k tomuto sdělení dodal, že nikdo z nás, byť snad byl i přímo a jednotlivě dotazován orgány ZOB nemá se cítit ohrožen ve svém postavení a práci, nemá podléhat nervositě, ale naopak má pokračovat energicky ve své práci a má upozornit zcela otevřeně ZOB II na kohokoliv a na cokoliv, nevyjímajíc činitelů úředních, pokud by v nich nebo v jejich počinech spatřoval brzdu své práce.

Přednosta V. odboru ministerstva informací, básník Vítězslav Nezval doprovodil sdělení komisaře Karla Šmídbergra doslovem, který byl zčásti potvrzením správnosti názoru, k němuž ZOB dospěl, posuzuje dosavadní činnost ministrových zplnomocněnců, zčásti prudkou invektivou proti některým z nich, zejména pak proti zplnomocněnci pro správu čl. filmové kroniky, proti Svazu českých filmových pracovníků, činnosti jeho disciplinární rady. Básník Nezval závěrem prohlásil, že V. odbor ministerstva informací se doposud do činnosti ministrových zplnomocněnců byrokraticky nevměšoval, že však nadále nehodlá nečinně přihlížet tomu, aby případné výtky padaly na hlavu ministra informací, varoval zplnomocněnce, aby si při správě svěřených jim podniků nepočínali jako by svěřené jim podniky byly jejich vlastnictvím a aby se, pokud jde speciálně o výrobu filmů, nevymlouvali na okolnost, že doposud nedošlo k zřízení a k funkci ohlašované Státní filmové rady, kterýžto vrcholný dozorčí orgán nebyl prý uveden v činnost jen proto, že pro něj nebylo dostatek pracovních úkolů.

Po těchto projevech se oba páni, odborový přednosta Vítězslav Nezval a komisař Karel Šmídberger ze schůze pro neodkladné jiné povinnosti vzdálili. Ministerský rada Ing. L. Linhart a odborový rada Jan Hejman setrvali pak ještě se zplnomocněnci, konsternovanými formou i obsahem projevů obou řečníků, v rozhovoru, jehož účelem bylo určit, jaký postoj mají zplnomocněnci zaujmout k tomuto neobvyklému postupu vůči jejich osobám. Tato porada nevedla pro

značnou rozdílnost názorů k výsledku. Jejím jediným výsledkem byla žádost, aby se všem přítomným dostalo přesného opisu projevu komisaře Karla Šmídbergra, očekávali ZOB II a ministerstvo informací, že ministroví zplnomocněnci řádným způsobem odpovědí na obsažené v něm výtky, obžaloby a výhružku. Ministerský rada Ing. L. Linhart této žádosti vyhověl a učinil opatření, aby projev komisaře Karla Šmídbergra byl co nejrychleji rozmnožen a zplnomocněncem v opise dodán.

Podepsaní zplnomocněnci ministra informací pro správu filmových a kinematografických věcí sešli se dne 28. října 1945 k soukromé poradě a dohodli se jednomyslně na této obecné a na připojených jednotlivých odpovědích na projev zástupce ZOB II komisaře Karla Šmídbergra a přednosta V. odboru ministerstva informací básníka Vítězslava Nezvala:

Zplnomocněnci ministra informací pro správu věcí filmových a kinematografických jsou osobami, které ministr informací, jako nejvyšší zástupce státu v oblasti filmu podle své volné úvahy vybavil osobními plnými mocemi. Jsou osobně odpovědní z výkonu svých funkcí ministroví informací a jemu také podávají pravidelně čtvrtletně přesné výkazy a zprávy o své činnosti. V. odbor ministerstva informací ke prostřednictvím svých úředníků v pravidelném každodenním pracovním styku se všemi služebnými zplnomocněnců a osobami svých dvou zástupců, ministerského rady Ing. L. Linharta a odborového rady Jana Hejmana, který je zároveň zplnomocněncem pro správu Čsl. filmového ústavu, má přímý podíl na pracovních poradách, k nimž se zplnomocněnci spolu se svými slovenskými zástupci každý týden pravidelně scházejí. Ministrův dozorčí orgán, V. odbor ministerstva informací, je tedy pravidelně a dostatečně informován o všech činech a záměrech, o všech úkolech a nesnázích i o řešeních a pracích předsevzatých ministrovými zplnomocněnci. Tito, ačkoliv by tak z titulu udělených jim osobních plných mocí činiti mohli, nerozhodují ve věcech zásadní povahy sami, nýbrž kolektivně, jako odborný sbor. Kázeň a korekturu rozhodování kolektivního uložili si zplnomocněnci sami, dobrovolně.

Ačkoliv tedy míra, způsob i hierarchický postup odpovědnosti ministrových zplnomocněnců je jasně dán a žádost komisaře Šmídbergra je neobvyklým zášahem do těchto věcí, rozhodli jsme se nicméně na jeho výzvu odpovědět a to ze dvou příčin:

1. že k zákroku ZOB došlo v úředních místnostech V. odboru ministerstva informací, v přítomnosti jeho čelných úředníků a se souhlasem přednosta tohoto odboru, a
2. že touto odpovědí budeme moci konečně poskytnout komisaři Šmídbergrovi zprávy a vysvětlení o skutečnostech, které jsou ZOB přes 5ti měsíční šetření v této věci, zřejmě neznámy.

Začínáme tím, co se ve vývodech ZOB II bezprostředně dotýká naší národní a občanské cti:

A. Složení a činnost tajného Národního výboru filmových pracovníků.

Mnichovská kapitulace, která byla počátkem zkázy československého státu, znamenala nejen zkázu oné pomyslné hodnoty, které se říká stát – neboť jak bylo by lze obměnit proslulé stalinské diktum: „Politici vůdcové a státy se mění, ale národy a každodenní skutečnosti jejich života trvají“ – nýbrž i zkázou oněch konkrétních hodnot, jejichž tvorbou, obnovou a údržbou se vyčerpává každodenní život jednotlivců a tedy i život národního společenství. K těmto hodnotám patřil a beze sporu patří i film. Protože pak v okamžicích podobných politických kataklysmat nelze celému národu odejít buď do politické emigrace, buď se ztratit v podzemí, nezbyvá, než aby převážná jeho většina prostě pokračovala v každodenním životě a práci, usilovala vlastní silou a všemi po ruce jsoucími prostředky o svou sebezáchovu, bránila se všemi použitelnými zbraněmi, z nichž lest a využití slabosti a neschopnosti politického nepřítele nejsou nejmenšími, a připravovala se na den, kdy bude moci uspořádat své věci opět svobodně a suverénně. K této, zdaleka největší části národa, patřila i skupina českých a slovenských pracovníků, která navzdory německé okupaci nepřerušila svou pravidelnou byt i skrytou existenci pod záštitou Československé filmové společnosti. Tato společnost byla právě členy této skupiny založena řadu let před válkou na obranu čsl. filmu a jejím prvním předsedou byl Dr. Vladislav Vančura – který jí ostatně zakládal – a jejím druhým předsedou Dr. František Papoušek. Tato společnost byla také prostřednictvím svého zástupce členem Filmového poradního sboru při ministerstvu obchodu. Jejím zástupcem v tomto sboru byl zprvu Dr. Vladislav Vančura. Když se vývoj vnitropolitických věcí v druhé polovině roku 1938 přiostril, naléhalo tehdejší ministerstvo obchodu, aby se Dr. Vladislav Vančura vzdal své funkce. Vančura odevzdal tedy předsednictví společnosti Dr. Frant. Papouškovi a zůstal místopředsedou až do konce svého života.

Z pravidelných schůzek této skupiny v místnostech pražského Klubu umělců, jehož tajemníkem byl tehdy Ing. L. Linhart, který byl také členem výboru Československé filmové společnosti a z úzkého styku jejich členů s některými jinými činiteli v českém a slovenském filmu, kteří zůstali věrní přesvědčení, že německá okupace Evropy je záležitostí dočasnou, vyrůstala konkrétní práce a konkrétní obrysy útvaru, který si později vzal za úkol mařit všemi po ruce jsoucími prostředky, německé úmysly zeslabit a posléze zahladit český film. Druhým úkolem skupiny bylo připravit odbornými úvahami a je doprovázejícími texty konečný návrh nové úpravy filmových a kinematografických věcí v osvobozeném státě, stejně jako revoluční akci, která by v daném okamžiku této úpravě připravila půdu. Členům širší skupiny tehdy patřili: Dr. Vladislav Vančura, Dr. Fr. Papoušek, Ing. L. Linhart, Jindřich Elbl, Jindřich Honzl, Jan Hejman, Vladimír Kabelík, Otakar Vávra, Ladislav Kolda, Elmar Klos, František Pilát, A. J. Urban, Artuš Černík, Dr. Mukařovský, a popravený Fr. Stricker. Když v roce 1940 přijel do Prahy mladý slovenský filmový pracovník Ján Fintora, který

v Aktualitě odd. pro kulturně-dokumentární film, vedeném J. Elblem prodělával svou stage, byl i on přizván k pracím této skupiny a později jeho prostřednictvím Ladislav Faix z Bratislavy. Později byli na práci skupiny prostřednictvím Vladimíra Kabelíka zainteresováni i pán Karel Feix, Alois Fiala a Emil Sirotek. Filmový obor byl tedy v této skupině zastoupen takto:

filmové ateliery Hostivař a Zlín:	Kolda, Klos, Pilát
filmová výroba:	Kabelík, Feix, Fiala
filmová režie a teorie:	Vančura, Vávra, Honzl
kina:	Sirotek, Tůma
filmová kritika:	Linhart, Urban, Černík
vědecký výzkum:	Dr. Bouček
filmová kronika a film dokumentární:	Dr. Papoušek a J. Elbl
Slovensko:	Fintora, Faix.

V prvním pracovním období 1940 a 1941 byl záměr skupiny trojí:

1. využít co nejintenzivněji prostředků, které tzv. protektorátní správa dávala filmu k dispozici – za tím cílem vypracovali režiséři Honzl a Vávra podrobnou osnovu filmové školy; tato osnova byla vydána ve Zlíně tiskem;
2. deformovat všude, kde se to dá záměry a úsilí úřadu tzv. říšského protektora ve věcech filmu – k tomu cíli bylo používáno pod vedením E. Sirotky úřednického aparátu ČMFÚ, při čemž se skupině dostávalo pravidelných a podrobných zpráv o všech věcech a záležitostech, které ČMFÚ projednávalo, stejně jako o činnosti všech českých a německých činitelů ve filmu;
3. připravovat a kritice podrobovat všechny plány na reorganizaci filmových věcí v obnoveném Československu. Už v roce 1940 a 1941 byly vypracovány základní obrysy celkového plánu a jeho konečná redakce rozdělena později do skupin:

Papoušek Elbl –	zásadní ideové směrnice a texty předpokládaných zákonů a nařízení
Kolda, Klos, Pilát, Dr. Bouček –	ateliery, laboratoře, výzkum
Sirotek, Feix –	kina, distribuce, výroba
Kabelík, Fiala, Sinnreich –	distribuce, výroba

Na tuto poslední činnost soustředila se koncem r. 1941 a počátkem r. 1942 užší skupina, která se týdně nebo čtrnáctidenně scházela v Praze a ve Zlíně. Jejími členy byli a do konce války zůstali:

Dr. Frant. Papoušek, Jindřich Elbl, Ladislav Kolda, Elmar Klos, Frant. Pilát, Dr. Jaroslav Bouček, Emil Sirotek, Karel Feix, Vladimír Kabelík, Alois Fiala, Ján Fintora a Ladislav Faix.

Tato skupina zůstávala ve styku s Dr. Vladislavem Vančurou a jeho prostřednictvím a později prostřednictvím Karla Feixe s Ivanem Olbrachtem.

Počátkem r. 1942 obrátil se na Jindřicha Elbla z podnětu podzemních politických organizací Ing. L. Linhart se žádostí, aby v nově vytvořeném národně-revolučním výboru inteligence zastupoval film. Elbl se dohodl se svými spolupracovníky a s jejich souhlasem a vědomím přijal členství v tomto výboru takto složeném:

prof. Felber -	školství a nár. osvěta
Dr. Vladislav Vančura -	písemnictví
akad. malíř Bedřich Vaníček -	výtvarné umění
Božena Půlpánová -	divadelnictví
Jindřich Elbl -	film
dějepisec umění Dr. Pavel Kropáček -	politický tajemník výboru.

Tomuto výboru Elbl přednesl a jeho prostřednictvím dal tehdejší vnitropolitickým vedením schválit základní plán a reorganizaci čsl. kinematografie, který hořejší skupina vypracovala na podkladě naprosté nacionalisace všech filmových a kinematografických podniků a toto rozdělení národní správy, která v podstatě zůstala zachována letošní úpravou zákonnou. Text elaborátu byl prostřednictvím Fr. Piláta a jeho spojení s podzemní organizací čsl. komunistické strany postoupen k dopravě do Moskvy, když byl před tím v r. 1941 politickým vedením národně-revolučního výboru schválen. Pozdější doplněný text je přiložen.

Koncem dubna 1942 byl Gestapem zatčen Dr. Pavel Kropáček a s ním související skupina studentská a 12. května 1942 ráno zatklo Gestapo prof. Felbera a jeho syna, Dr. Vladislava Vančuru, Boženu Půlpánovou a Jindřicha Elbla. Jak se později zjistilo a jak ve svých zápiscích z Pankráce zjišťuje i Julius Fučík, k zatčení došlo na základě indiskrece politické spojky komunistické strany, známé pod krycími jmény Mirek, Španělák, občanským jménem Klecan, který prozradil existenci a sdělil Gestapu i známá mu jména členů výboru. Jméno akad. malíře Bedřicha Vaníčka, v jehož bytě na Chotkově silnici zasedl výbor několik dní před svým zatčením k poslední schůzce, Klecan zřejmě neznal, a proto Vaníček jako jediný člen tohoto výboru zatčení unikl.

Po atentátu na Heydricha dalo pražské Gestapo popravit prof. Felbera a jeho syna Dr. Felbera a spisovatele Dr. Vladislava Vančuru. Dr. Pavla Kropáčka poslalo do Osvětimi, kde zahynul a Boženu Půlpánovou a Jindřicha Elbla drželo v ochranné vazbě na Pankráci (Půlpánovou částečně také v Terezíně). Když pak pátrání po zmizelém Ing. L. Linhartovi, který před zatčením unikl z Prahy, nevedlo k cíli a ani jiným šetřením nebylo lze odhaliti další souvislosti Půlpánové a Elbla s podzemními organizacemi divadelními a filmovými, rozhodlo se Gestapo v prosinci r. 1942 oba jmenované propustit s poučením, že důvodné pode-

zření proti nim trvá a že jakékoliv nové zatčení vynese jim koncentrační tábor č. 1., tj. smrt.

Po Elblově návratu z ochranné vazby pokračovala hořejší filmová skupina ve své práci a učinila zejména toto:

1. vstoupila ve styk s podzemním revolučním odborovým hnutím v osobě nynějšího předsedy kulturní sekce ÚRO Dr. Jaromírem Langem, kterého, stejně tak jako odborové pracovníky čistě filmové, Jaroslava Lubinu a J. Hynka, postupně podrobně informovala o svých plánech a přípravách, snažila se přizpůsobit některé návrhy a texty jejich připomínkám z hlediska odborového hnutí a konečně vydala Dr. Jaromíru Langovi úplné texty svých osnov;
2. vypracovala podrobné memorandum ve formě důvodové zprávy pro osnovu zákona pro nacionalisaci filmu, osnovu tohoto zákona, text prozatímního vládního nařízení, obsáhlé poznámky organizačního řádu příští čsl. filmové společnosti jako monopolního hospodářského útvaru, a konečně podrobný statut Národního výboru českých filmových pracovníků a to jak část týkající se činnosti zastupitelské, tak část týkající se hospodářské správy filmových a kinematografických podniků, k jejichž prozatímnímu převzetí v době revoluce se skupina chystala;
3. v konečné fázi svých prací přizvala skupina do svého středu spisovatele V. Řezáče a J. Drdu a uložila O. Vávrovi, který se pak rovněž zúčastnil všech závěrečných prací skupiny, aby vypracoval podrobný plán na řízení příští výroby čsl. filmů;
4. pořídila na 16 mm filmech fotografie důvodové zprávy a osnovy zákona poslala je kurýrní cestou do Londýna;
5. konečně 9. května 1945 vyžádala si skupina od České národní rady a od Ústřední rady odborů řádné pověření k prozatímnímu převzetí a správě filmových a kinematografických podniků v Čechách a na Moravě, svolala valné shromáždění 150-ti členného zastupitelského sboru filmového pod názvem Národní výbor filmových pracovníků, které provedlo volby funkcionářů (k ustavení tohoto výboru došlo asi stejným způsobem jako k ustavení prozatímního Národního shromáždění) a opírajíc se o hořejší pověření jediných dvou vrcholných politických orgánů, které od 9. května 1945 zemi spravovaly, ustanovila pro jednotlivé odvětví hospodářské správy vedoucí. To všechno se stalo přesně podle pečlivě předem vypracovaných plánů, které by se byly zcela osvědčily nebyť jiných zásahů do jejich ucelené struktury;

6. naše revoluční akce potkala se nicméně s naprostým zdarem. ČSFÚ a všechny německé a kolaborantské filmové a kinematografické podniky byly námi hned v prvních dnech převratu zajištěny a vzaty do správy po dohodě s příslušnými závodními radami a tímto počinem bylo zabráněno v samém počátku, aby došlo k nenapravitelným zmatkům a akcím libovolným, jejichž následky by bývalo bylo nutno později obtížně napravovati. Od 9. května 1945 fungovala pod naší správou např. Čsl. filmová kronika, která nejen že obnovila ihned svou normální činnost, ale i účinně spolupracovala se sovětskými válečnými kameramany a zorganizovala natočení drahocenného materiálu z revolučních i porevolučních dní, který má daleko větší hodnotu a význam historickodokumentární, než cenu okamžité sensace. Zajistili jsme surový materiál, stroje a přístroje, starali se o řádné výplaty a platy zaměstnancům a vůbec usilovali, aby celá čsl. kinematografie byla od počátku podchycena a řízena z jednoho centra tak, aby zákonné opatření nacionalisační mohlo tento stav faktický proměnit ve stav zákonný. Znajíce obtíže a smysl této práce jsme zcela spokojeni s výsledky, kterých jsme dosáhli za daného stavu věcí. Z účasti na těchto prvních a základních pracích jsme nevyklučovali nikoho, kdo se přihlásil a měl dobrou vůli pomoci.

Všechny shora řečené texty, stejně jako prohlášení, které podepsalo 150 členů národního výboru Českých filmových pracovníků, jsou přiloženy.

Nejlepším dokladem toho, že pan komisař Šmídberger se mylí ve svém tvrzení, že nenalezl po 5ti měsíčním šetření ani stopy nějaké práce těchto lidí, je okolnost, že stačilo přečísti si preambul dekretu presidenta republiky o sestátnění filmu, aby tuto stopu našel. Celý tento text stejně jako mnohé jiné části dekretu, pocházejí z pera Elbla a byly vypracovány dávno před koncem války. Složení námi svolaného a veřejně ustanoveného Národního výboru českých filmových pracovníků, z nichž každý člen se předběžně a dobrovolně zavázal k hájení zásad, souhlasných s košickým vládním programem, dostatečně ukazuje, s jakou objektivitou a péčí byli členové tohoto vskutku reprezentativního sboru čsl. kinematografie vybráni a jakou zárukou zaru byla jejich dobrá vůle a ochota k práci, kdyby nebyla v samém počátku neinformovanými, ješitnými a chaotickými zásahy zvnějšku znechucena, podlomena a konečně rozvrácena nešikovnými a neodbornými improvisacemi, v nichž se ostatně po 5 měsících stále ještě z některých míst pokračuje ke škodě čsl. filmu. K revoluční práci, totiž, jako vůbec k práci, je zapotřebí pečlivé cílevědomé přípravy a organizačních schopností, které se opírají o skutečně odborné znalosti věcí, o níž se pracuje. Je nám velmi dobře známo, co se stalo jinde. Po 9. květnu 1945 dostaly se nám do rukou texty druhých návrhů a vítali bychom, kdyby měla veřejnost možnost porovnat tyto návrhy s naší prací a sama posoudit kdo, co a jak udělal.

Jako svobodní občané svobodného státu ohražujeme se však nicméně energicky, aby naše práce, kterou jsme konali dobrovolně a odpovědně, vystavující se nebezpečí persekuce a jejíž výsledky jsme ochotně dali k dispozici novému státu a jeho administrativě, byla se strany policejního orgánu a v přítomnosti a se souhlasem přednosty filmového odboru ministerstva informací urážena a znevažována na podkladě pomluv a klepů, jejich původ nám ani nebyl sdělen a aby nám, kdož jsme svou práci konali ve stínu Gestapa bylo dokonce neodpovědně vyhrožováno národním soudem pro sabotáž opatření, za která jsme po léta otevřeně a odhodlaně bojovali a jejichž provedení jsme svou prací nejen připravovali, ale i umožnili. Vytýká se nám, že jsme se starali jen a jen o své dobré umístění v čele postátněného filmu. Na to odpovídáme podle pravdy. Každý generál, která vypracoval plán bitvy upadá do rozpaků, má-li jeho provedení odevzdat někomu, kdo neví oč jde. My jsme však nedbali těchto rozpaků a dne 23. května 1945 na první společné poradě s ministrem informací jsme mu všichni dali k dispozici nejen své plány, dosavadní výsledky své práce, ale i funkce, které jsme z pověření České národní rady a Ústřední rady odborů od 9. května 1945 drželi. Kdyby byl místo nás ustanovil kohokoliv jiného na místa zplnomocněnců, nebyli bychom pronesli ani slova odporu.

My jsme dobrovolně a z jeho příkazu vzali na sebe bez jakéhokoliv zákonného podkladu, podstatnějšího, než onen stručný ustavovací dekret, který jsme z ministrových rukou přijali odpovědnost za další správu filmových a kinematografických věcí. Byli jsme všichni bez rozdílu ustanoveni prozatímně a kdykoliv odvolatelní ze svých funkcí. I to jsme přijali. Po celé týdny se vůbec nemluvilo o nějaké náhradě za naši práci a my jsme se tehdy po ní neptali, ačkoliv byli mezi námi takoví, kdož žili z úspor a v důsledku německé okupace neměli žádných pravidelných zdrojů příjmů. Považoval-li ministr svou původní dobrovolnou volbu kdykoliv za nevhodnou, mohl nás kdokoliv kdykoli odvolat. Nebylo třeba hrozit nám prostřednictvím policejního orgánu trestním stíháním.

Odmítáme proto důrazně také tuto zcela neoprávněnou a ničím neprokázanou výtku, vmetenou nám sumárně a neodpovědně do tváří. Pro mnohé z nás byl nástup funkce zplnomocněnce dokonce hospodářskou obětí, protože mnozí z nás vydobyli si již v minulosti a obhájili by si rozhodně tím i v přítomnosti, která trpí nedostatkem schopných lidí, mnohem podstatnější hmotné prostředky, než jakými jsme byli v poměru k uloženým nám funkcím vybaveni z rozhodnutí ministrova my. Naše funkce jsou ostatně kdykoliv k dispozici.

B. Odpověď na výtky z neschopnosti.

Obáváme se, že je oprávněnou naše domněnka, že v ministerstvu informací nikdo ani nečetl elaboráty, které jsme hned v prvních dnech po návratu vlády z Košic do Prahy tomuto ministerstvu odevzdali a jimiž jsme doporučovali ta-

kovou organizaci věcí, která po našem odborném soudu byla skutečně schopna stát se výchozí základnou všech dalších prací.

Místo toho byli jsme zavalováni různými, často jen improvisovanými návrhy, s nimiž jsme se vedle každodenní nálehavé práce museli do úpadu vyčerpávat ve snaze, abychom je přivedli alespoň z části na společného jmenovatele s jasnou a přesnou představou, kterou jsme si po létech práce vytvořili jako předpoklad další organizované činnosti.

V čele V. odboru ministerstva informací byl bez našeho vědomí a bez rady s námi postaven Vítězslav Nezval, který je sice velkým a uznávaným pracovníkem v jiném odvětví české kulturní práce, který však nemá předpokladu, aby byl byť i jen dobrým průměrným zaměstnancem státní správy, natož přednostou odboru. Není ani odborníkem ve filmu, ani úředníkem. Měl a má zcela jiné povolání v životě a v národě.

Tvrdili jsme vždycky, že státní podnik „Film“, má-li skutečně dostátí svému úkolu se ctí, musí a může být spravován jedinečně odbornou samosprávou a jako obchodní podnik. Státní správa na tento podnik musí dozírat jako bude dozírat na všechny národní podniky, ale nesmí chod těchto podniků činit závislým na proměnlivých náladách neodborníků sledujících jakési své cíle a představy, zcela odlišné od skutečných potřeb a úkolů podniků, na které dozírají.

A právě toto se stalo ve filmu. Místo aby přednosta odboru chopil se připravených předpokladů, pečlivě je prostudoval a utvořil si tak nejprve jasný obraz o situaci a jejích potřebách, jal se improvisovati. Improvisovat je také někdy možno a někdy dokonce nutno. Improvisuje-li geniální klavírista na svém nástroji, je to v pořádku. Ale zkuste to požádat ho, aby improvisoval na houslích. A uvidíte, jak to dopadne. Nuže, těmito houslovými improvisacemi byly právě nejvíce zatíženy naše začátky.

Začalo to dekretem. Národní výbor filmových pracovníků připravil dvě jeho varianty: opatření definitivní a opatření prozatímní. Přednosta odboru si mohl vybrati. K opatření definitivnímu, předpokládajícímu okamžité zřízení výsadní československé filmové společnosti, nebylo odvahy a snad ani možností. Opatření prozatímní začal improvisovaně měnit. Výsledkem toho bylo, že jsme od počátku června do poloviny srpna obměňovali znění onoho stručného dekretu ve všech možných poradách, při čemž jsme my, odborníci k některým z těchto porad nebyli ani přizváni – ačkoliv prostá opatrnost zcela nové a beztradiční administrativy ministerstva informací přímo velela opírat se při každém kroku právě o názor těchto odborných pracovníků – a na konec se prezidentovi republiky předložil návrh dekretu, který všechna podstatná opatření odsunul na pozdější dobu ustanovením, že o definitivní úpravě věcí rozhodne teprve vládní nařízení. Že se tím neposiluje ani postavení ministerstva informací, ani postavení ministerstva informací, ani jeho zplnomocněnců, ani konečně jistota v jednání a práci, které jsou nyní prováděny a které jsou jen prozatímním, přechodným opatřením

k zajištění provedení zásad dekretu o nacionalisaci, je každému zkušenému muži nabíledni.

Ale přednostovi V. odboru ministerstva informací tento beztvářý, nejistý a plytký stav věcí zřejmě vyhovoval a vyhovuje. On totiž umožňuje manévrovat a tak se stalo, že jednoho dne vyvolal náhlou a neočekávanou improvisací v konferenční síni Kolovratského paláce rozhodnutí o ustanovení přípravného správního výboru České filmové společnosti, za několik týdnů potom – přesněji řečeno ihned po vyhlášení presidentského dekretu – naléhal, aby se upustilo od organizace této společnosti a zůstalo u prozatímního opatření, podle kterého administrují věci ministři zplnomocněnci, libovolně měnění, a konečně v nejposlednější době agituje s myšlenkou, že vlastně ani systém zplnomocněnců nevyhovuje a že by bylo mnohem zdravější českému filmu, kdyby se ministerstvo informací přímo dohadovalo o všech věcech se Svazem českých filmových pracovníků, arci za předpokladu, že V. odbor ministerstva informací bude skutečným a jediným pánem a vykonavatelem.

Jiný příklad: ministerstvo informací sjednalo počátkem června 1945 s Poverenictvom pre informácie jasnou a srozumitelnou dohodu o úpravě česko-slovenského poměru ve filmu. Tato dohoda mohla být východiskem další přesné a konkrétní organizační práce. Tato dohoda vstoupila sice *via facti* v účinnost a Povereník Slovenské národní rady pro informácie upravil svůj další postup podle jejich ustanovení, ale my se právem domníváme, že přednosta V. odboru minist. informací nejen že ji asi nikdy nečetl, ale že možná vůbec nic neví o její existenci. Svědčí o tom zejména pokusy o personální změny v úřadech zplnomocněnců, spravujících záležitosti, které touto dohodou byly prohlášeny za věci společného, česko-slovenského zájmu, změny, které nebyly nikdy dohodnuty s příslušnými slovenskými činiteli a budily nejen rozladění, ale i nervositu na slovenské straně, a proto také přispívaly k pracovnímu neklidu a nejistotě, ačkoliv právě při příležitosti sjednání této dohody prohlásil ministr informací i Povereník Slovenské národní rady s netajeným uspokojením, že filmoví pracovníci čeští a slovenští byli jediní, kdož si pro dobu poválečnou připravili realizovatelné plány a umožňují tak hladký přechod do dob mírových.

Jiný příklad: první, co přednosta V. odboru ministerstva informací ve své nové funkci podnikl, bylo rozbití Národního výboru českých filmových pracovníků. Tento výbor neměl být odborovou organizací, nýbrž zájmovým zastupitelským sborem, který by ve svém celku i ve svých odborných sekcích byl stálým odborným poradním orgánem státní administrativy ve věcech kinematografických. Ale přednosta V. odboru vůbec nepřipouštěl možnost, že by za války byl kdokoliv, cokoliv vykonal ve smyslu přípravných prací, byl jiného názoru. A tak se stalo, že se nám jednoho dne prostě intimovalo přání, aby se tento sbor přejmenoval na Svaz filmových pracovníků a proměnil v odborovou organizaci, které by pak příslušela jen a jen práva odborové organizace. Informovat včas a po-

drobně tisícové masy zaměstnanců, nervosnělých převratnými fakty a dočasnou nucenou pracovní stagnací bylo lze jen stěží. Tím obtížnější to bylo, že přednosta V. odboru říkal intervenujícím stranám co chtěl a co ho právě napadlo, aniž by měl sám o věcech jasnou představu a potřebný přehled a vůbec nepovažoval za nutné dohadovat se o společném postupu s těmi, kdož byli iniciátory Národního výboru a později zplnomocněnci ministra informací. Každý, kdo měl příležitost projednávat jakoukoliv konkrétní věc s přednostou V. odboru nepochybně potvrdí, že je krajně nesnadné nalézt společnou mluvu s mužem, který z nedostatku konkrétních odborných znalostí mluví s oblibou o věcech abstraktních a obecných a nad to ještě nemá ponětí o tom, že diskuse je rozmluva ve dvou a nikoliv samomluva.

Doporučujeme kritikům, aby si pozorně přečetli náš návrh statutu Národního výboru filmových pracovníků a pak teprve posoudili, zda jsme byli hlupáky, když jsme navrhovali tento organizační postup, který měl racionálně kanalisovat odbornou práci a učinit z ní užitečnou a odpovědnou činnost. Jednou z odborných sekcí výboru byl i umělecký pracovní výbor. Podařilo se nám v předrevolučních i porevolučních dnech soustředit v tomto pracovním výboru téměř všechny okamžitě připravené a užitečné umělecké pracovníky literární, hudební, výtvarné, herecké i filmové se záměrem, aby se ihned chopili práce na nové dramaturgii čsl. filmu a vahou svého postavení v odborných složkách kulturní práce, prosadit okamžitý nábor literárních předloh pro filmová zpracování. Tento výbor začal také skutečně pracovat s chutí a elánem. Ale přednostovi V. odboru nebyl po chuti, odsoudil jej veřejně k zániku jako přechodné opatření revoluční a vytyčil honosný program zřízení 50-ti členné státní Filmové rady, která jej měla nahraditi, která jej však po hříchu do dnešního dne nenahradila. Marně nám básník Nezval doporučuje, abychom se ve své odpovědi nedovolávali okolnosti, že tento mamutí a zcela nepraktický s našeho hlediska útvar dosud nefunguje, marně tvrdí, že nebyl svolán jen proto, že nebylo pro něj dostatek pracovních úkolů. Kdyby, totiž, přednosta V. odboru opravdu věděl co to je filmová práce a co vyžaduje, věděl by také, že dříve než mohou technici a těmi jsou všichni od scénáristů, přes režiséry až po osvětlovače v ateliérech přikročit k nějaké konkrétní práci a roztočit tak výrobu, musí právě fungovat nějaký, ale skutečně pracovní útvar, který je schopen

1. akvírovat úspěšnou práci ideovou, t. j. práci spisovatelů a dramatiků.
2. určit základní směrnice, jimiž se má nejen akvisice námětů, ale i jejich realizace řídit po stránce ideologické.

Jinak se nehne zcela nic. Film se, totiž, nedá dělat bez oné drahocenné suroviny, jíž jsou myšlenky, fabule, děje a jejich zpracování literární a dramatické.

Na to, aby se ohlašovaná státní filmová rada pipkala jen s náměty, které někdo jiný někde sežene, na to by byla opravdu útvarem příliš luxusním. Ona

a především ona musí začít pracovat, protože ona a především ona musí dodat filmovým technikům a hospodářům surovinu, kterou by zpracovali. Konstatujeme tedy:

Přednosta V. odboru ministerstva informací neodpovědně, protože bez dostatečných informací, rozbil svým zásahem připravenou práci naší, a doposud neměl schopnosti nahradit ji něčím jiným, podstatnějším a lepším, bez čeho jsou všechny vyhlídky na brzké oživení výroby českých filmů, planou nadějí. Z porad o složení Státní filmové rady byli jsme všichni vyloučeni. Za to nám přednosta V. odboru několikrát vyčetl, že jsme v ilegalitě nepřipravili příští výrobu a proto prý jsme vůbec nesplnili svou povinnost. Je opravdu těžké odpovídat na tak nesmyslnou výtku. Především nejsme spisovateli a za druhé jsme se po celá léta pokoušeli nejrozumnějšími způsoby přimět některé autory, aby napsali náměty pro poválečnou dobu, byli jsme ochotni takové práce honorovat a rukopisy na svou odpovědnost bezpečně před německými policejními slídily uschovat. Až na dvě-tři výjimky, všechny tyto akce žalostně ztroskotaly. Proč? Protože se tehdy každý bál mít u sebe rozepsanou práci, na jejímž podkladě by náhlá návštěva Gestapa stačila poslat autora na onen svět. Pan přednosta V. odboru je sám básník a romancier. Napsal on v době okupace něco, čím by mohl přispět k roztočení výroby českého filmu? Spolupracoval přeci v době okupace na scénáři filmu „*Za tichých nocí*“, který vyrobil Lucernafilm s Lídou Bárovou a Karlem Högerem v hlavních rolích.

Už v roce 1941 našli jsme ve svém středu muže, Václava Tůmu, který byl ochoten obětovat peníze na honoráře autorům, kteří by napsali vhodné filmové náměty nebo scénáře, předpokládající poválečný, socialistický vývoj naší společnosti. Sdělili jsme tehdy tento záměr a tuto ochotu tajemníkovi Klubu umělců Ing. L. Linhartovi, se žádostí, aby vyzval socialistické autory, s nimiž se stýkal, k této práci. Jaký byl výsledek? Pražádný. Linhart nenašel ani jediného muže, který by byl ochoten riskovat. My však jsme financovali dva takové podniky a prostřednictvím jednoho ze svých členů jsme spolupracovali na třetím. Scénárista Josef Neubert pracoval na scénáři filmu „*Nezapomeň*“⁸⁾ podle starší povídky Josefa Kopty – který sám odmítl napsat cokoliv revolučního.

Pokud jde o dovoz filmů, odkazujeme pana komisaře Šmídbergra na otevřený list, který zplnomocněnec pro dovoz a vývoz filmů uveřejnil se souhlasem ministerského rady ministerstva informací Ing. L. Linharta v časopise „Filmová práce“, dne 26. října 1945 v odpověď na opětované útoky revue „Obzory“. V tomto listě je zcela jasně, otevřeně a přesně vyloženo, kým, kdy a jakým způsobem byly uzavřeny a sjednány dosavadní smlouvy o dovozu cizích filmů do ČSR.

8) Podle scénáře Josefa Neuberta (v textu chybně Neuberta) natočil Josef Wasserman film s názvem *Nadlidé*, který dokončil r. 1946.

Pokud pak jde o smlouvu se Sojuzintorgkinem z 13. 7. 1945, o které přednosta V. odboru pronesl poznámku pochybující o nutnosti jejího sjednání a podpisu, konstatujeme toto:

Tato smlouva byla sjednána a zplnomocněncem pro dovoz a vývoz podepsána teprve po podrobné poradě pp. Bolšakova, Fratkina, Pridorogina a Krivického s panem ministrem informací, který s ní vyslovil v přítomnosti těchto pánů svůj souhlas.

Pokud jde o dopravu filmů anglické produkce do ČSR, které byly čsl. vládou v Londýně zakoupeny ještě v době války za podmínek, na které jsme neměli nejmenšího vlivu, je třeba konstatovat, a zase zejména na adresu pana přednosta V. odboru, že je opravdu dost nerozumné požadovat od zplnomocněnce pro dovoz a vývoz, aby za několik dní úspěšně rozřešil problém dopravy 40 beden britských filmů z Londýna do Prahy, když povolané čsl. úřady v Londýně nedovedla po-
hnouti otázkou tohoto transportu celé měsíce. Elbl za svého krátkého pobytu v Londýně zalarmoval alespoň britské ministerstvo informací a britského filmového magnáta J. Artura Ranka, aby se o tuto věc starali sami. Od Elblova návratu do ČSR dostalo se mu trojnásobného telegrafického i písemného ujištění, že letadlo, které má dopravit tyto filmy do Prahy odstartuje v nejbližších dnech. Má-li čsl. státní správa k dispozici potřebné dopravní prostředky – a ona jich bohužel nemá – nebylo nic logičtějšího, než aby je dala pro tento případ k dispozici. Ani zplnomocněnci nemohou dělat zázraky.

Co se týče filmů amerických, považujeme opravdu za zbytečné, opakovat ve své výpovědi všechno, co je nám všem i ministerstvu informací tak dokonale známo. Zplnomocněnec Elbl nás, pokud to bylo možno z důvodů diskrétnosti, k níž byl zavázán, informoval i o posledním pokusu, který na doporučení pana Jana Wericha předsevzal pan ministr informací. Elbl měl dodatečně příležitost hovořit o této věci velmi podrobně – 4 a půl hodiny – s bankéřem Sheroverem a zjistil, že i tento muž, znalý věcí doporučuje jen jedno: aby Československo stálo nekompromisně na svém stanovisku a ozbrojilo se trpělivostí. Do tří čtyř měsíců nelze ani podle pana Sherovera počítat s importem amerických filmů do ČSR. Nepodlehne-li veřejné mínění reakční agitaci některých novin a kruhů – ostatní jak se zdá inspirovaných přímo americkými úřady v ČSR – možno počítat s tím, že američtí výrobci a vývozci filmů změní své stanovisko. Podlehne-li čsl. veřejné mínění této neomalené agitaci, má i pan Sherover za to, že se nám prostě „zakroutí krk“. Příčinou odporu amerických výrobců a vývozců není naše dohoda se Sovětským Svazem, nýbrž jejich odpor a odpor celé americké administrativy proti všem pokusům o socialisaci, neboť jde o víc než o ČSR. Jde o příklad ostatním. O příklad tím nebezpečnější, že ČSR je řadeno mezi státy západní a že jeho úspěch v socialisaci a nacionalisaci je daleko nebezpečnější, než byla sovětská revoluce v r. 1917. Přednosta V. odboru ministerstva informací by měl tedy uvažovat poněkud političtěji o daném stavu věcí, ledaže by chtěl za každou cenu

a pod jakoukoliv záminkou znemožnit muže, kteří dělají co mohou, aby sestát-něnému čl. filmu poskytl všichni pomoc a podporu, kterou za daných okolností si může vůbec opatřit.

Kapitola kina. Po návratu z Košic ujišťoval nás pan ministr informací, že je možno znacionalisovat všechno ve filmu, kromě kin. My jsme ujišťovali pana ministra, že bez nacionalisace kin nemá smyslu nacionalisovat cokoli, neboť kina jsou pokladnou a zdrojem příjmů celého filmového průmyslu. V nich je klíč k celé situaci. Po týdnech jednání se nám konečně podařilo s pomocí argumen-tace sovětských kinematografistů přesvědčit všechnyúčastněné činitele, že je třeba nacionalisovat všechno, což se zásluhou ministra Kopeckého také podařilo. Při závěrečných poradách vlády se však ukázalo, že síla odporu proti nacionali-saci kin nebyla zdolána docela. Do dekretu presidenta republiky se vloudilo usta-novení, že správa a provoz kin bude zpravidla svěřena Národním výborům. Ne-řeklo se sice kterým, zda místním, okresním nebo dokonce zemským, ale Národním výborům se přece jen dostalo pravomoci do věci mluvit. My jsme vždy tvrdili, že všechny kinematografické podniky, od atelierů až po kina tvoří jeden nedílný hospodářský celek a že bez přesně koordinované součinnosti jednotli-vých úseků tohoto celku nelze dosáhnout žádoucích výsledků. Následky se dostávají v podobě nemístných zásahů dosud neinformovaných Národních výborů do sprá-vy kina a skutečnou sabotáží, kterou veřejně provádí Obec Sokolská. Tento druh obtíží, opírajících se nad to o tvrzení, že k presidentskému dekretu má teprve vláda vydat prováděcí nařízení, které by definitivně upravilo správu kinemato-grafického oboru, může jen stěží překonávat zplnomocněnec pro správu státních kin, který do dnešního dne neobdržel od ministerstva informací ani dekret, který by přesně vymezoval jeho kompetenci, jak o to častěji žádal. Kromě zplnomoc-něnce pro dovoz a vývoz neobdržel podobného dekretu ostatně ani jeden ze zplnomocněnců, třebaže o to častěji žádali. Naposledy odmítl přednosta V. od-boru se touto věcí zabývat s poukazem, že stejně dojde k pronikavým změnám a že nejméně 4 zplnomocněnci budou vyměněni. Domnívá se ministerstvo infor-mací, že za takových okolností a s pocitý podobných nejistot je možno zplno-mocněncům plnit s veškerou potřebnou energií úkoly jim přikázané? Za tyto věci musí nést odpovědnost přednosta V. odboru a nikoliv zplnomocněnci.

Kapitola: Sviták – a písemnosti

Je opravdu nechutné, nutí-li nás orgány osvobozeného státu, abychom se odpovídali ze záměrů, které jsou nám na podkladě anonymních tvrzení imputo-vány ve věcech, v nichž mezi námi nebylo nikdy rozdílných stanovisek ani po-chyb. Nikdo z nás neměl zájmu na ubití Svitákově. Nám nemohl Sviták svými výpověďmi uškodit. Všichni jsme měli zájem na jeho zajištění a na jeho výpo-vědích. My jsme se se Svitákem nestýkali, my jsme s ním nepopíjeli ve Filmovém klubu ani ve svých domovech, my jsme jeho služeb nepotřebovali ani na Gestapu

ani v Černínském paláci. My jsme tedy nemohli mítí žádného zájmu na jeho zahubení dříve, než by stačil učinit kompromitující výpovědi. ZOB je skutečně nedostatečně informován o skutečném stavu věcí v české kinematografii za války, hledá-li viníky – lze-li vůbec o vině mluvit v tomto případě – v našich řadách.

Naproti tomu je dobře známo, že Sviták býval významným faktorem v tzv. Filmovém klubu, který byl zřízen v místnostech býv. baru Lucerna a v němž se po celé noci hýřilo v družné česko-německé spolupráci. Mohl-li tedy mítí kdo zájem na jeho konečném mlčení, nutno viníky, jsou-li jací, hledat právě v tomto společenském okruhu. ZOB II by nemělo být nesnadným zjistit, kdo byli pravidelnými návštěvníky Filmového klubu v Lucerně a kdo se se Svitákem i jinak, mimo klub, ve svých vlastních domovech intimně stýkali.

Rozhodně se budeme domáhat toho, aby bylo řádně vyšetřeno, kdo v den Svitákova zajištění nadporučíkem Rumlerem telefonoval do býv. ČMFÚ zprávu, že Sviták je ve svém bytě, stejně jako kdo a z jakého důvodu v onen den byl před Svitákovým bytem a sledoval ještě po měsíci osudy jakýchsi písemností, které prý v tomto bytě zůstaly ještě po jeho přechodném obsazení se strany Sovětských vojenských částí.

Pokud jde o dva zápisníky, které podle údajů páně Šmídbergrova rozkladu nadporučík Rumler v bytě zajistil a odevzdal v kanceláři býv. ČMFÚ, kde se prý ztratily, bude třeba především zjistit komu byly tyto zápisníky odevzdány, protože k jejich dispozici v Klimentské ulici nedošlo pravděpodobně tak, že by je byl Rumler prostě někde položil na stůl a odešel. Prohlašujeme nicméně už nyní, že tyto zápisníky nebyly odevzdány nikomu z podepsaných.

Archivy a písemnosti býv. ČMFÚ zůstaly, pokud je nám známo na svých místech v budově této instituce, a nad jejich převzetím a případným použitím bděl Dr. František Klíma, předseda závodní rady a tajemník disciplinární rady Svazu českých filmových pracovníků. Nechť se on, resp. jednotliví vedoucí oddělení, kteří všichni zůstali na svých místech, vyjádří, co se s těmito písemnostmi stalo.

Kapitola: Havel

Vytýká se nám, že jsme nedosti ostře zakročili proti skutečným viníkům ve filmu a hlavně se nám předhazuje, že jsme nezakročili proti osobě pana Miloše Havla. Protože jsme se nechtěli povyšovat na arbitrní soudce, ustanovili jsme řádnou disciplinární radu, svěřili její řízení soudci a právníkovi z povolání Dr. Františku Klímovi, býv. zaměstnanci ČMFÚ a členovi Komunistické strany. On to byl, kdo vypracoval směrnice pro šetření a jednání před disciplinárními senáty této rady. Chtěli jsme prostě, aby spravedlnosti byl dán průchod doopravdy a spořádaně.

Jakmile se činnost disciplinární rady dotkla určitého okruhu osob, začalo to režisérem Františkem Čápem, na kterého si před disciplinární radou stěžoval

nikoliv filmař, nýbrž zaměstnanec Zemského finančního ředitelství, který léta čekal na příležitost, aby Františku Čápkovi položil otázku, proč někdy v roce 1939 veřejně hájil politiku Mnichova, politiku Háchovu – bylo zle. Zle bylo proto, že pan přednosta V. odboru považoval rozhodnutí disciplinárního senátu za předpojaté a za nespravedlivé a v důsledku toho jal se všude, kamkoliv přišel a kde ho poslouchali prohlašovat, že ve Svazu filmových pracovníků vraždí nemluvnata. Od tohoto okamžiku datuje se jeho nevraživost k této instituci, jejíž jednání chtěl dokonce ovlivnit tím způsobem, že si bez jakýchkoli zákonných předpokladů jednoho dne od ní vyžádal velmi kategorickým přípisem všechny její spisy, což tato instituce pochopitelně odmítla učiniti.

Dr. Frant. Klíma nás později informoval, že opisy všech závažnějších spisů postoupil komisaři ZOB II panu Karlu Šmídbergrovi, jehož zaměstnanci, jak jsme později zjistili, byli dokonce někdy zváni k jednáním před disciplinárním senátem Svazu českých filmových pracovníků.

Zle bylo konečně, když šlo o slečnu Hodačovou-Gollovou, o níž projevil zájem pan ministr spravedlnosti Dr. J. Stránský, že dvakrát či třikrát se dotazoval po osudu jejích případu u Dr. Klímy.

Pan přednosta V. odboru se nikdy netajil svými sympatiemi k Milošovi Havlovi, jemuž vděčí za to, že po krátkém vyšetřování byl pražským Gestapem propuštěn na svobodu. Pan Miloš Havel vypověděl před disciplinárním senátem Svazu filmových pracovníků, že on a nikdo jiný to byl, kdo vymyslel plán na poválečnou reorganizaci čsl. kinematografie a že pan Vítězslav Nezval to byl a nikdy jiný, kdo tento plán vtělil v srozumitelný text. Tento text odevzdal pan Miloš Havel dne 9. května 1945 dopoledne, kdy do Prahy proudily první Rybalkovy tanky, pánům Papuškovi a Elblovi. Odtud je přirozeně jen skok k domněnce, že si plán Havlův a Nezvalův přivlastnili a zneužili.

Pan Havel však zapomněl na jedno. Že kdysi v polovině r. 1944 pozval k sobě ředitele Karla Feixe v doprovodu Jindřicha Elbla a v přítomnosti svého tehdejšího osobního a se všemi Havlovými záležitostmi obeznámeného sekretáře Dr. Rychlíka, provedl s oběma jmenovanými rozpravu o jejich názorech na příští poválečnou organizaci čsl. kinematografie. V schůzkách tohoto druhu mělo se pokračovat. Došlo však jen k jedné další a to před koncem r. 1944, kdy si pan Havel pozval Elbla. Elbl ohlásil tuto návštěvu u Havla předem nám a s naším souhlasem pak s Havlem hovořil. Myslíme, že si i pan Havel vzpomene, že mu tehdy Elbl v podstatě objasnil – vydávaje to za svůj osobní názor – jaký je náš plán na poválečnou organizaci. Elbl nám pak o své rozmluvě s Havlem podrobně referoval. Kdyby se pan Havel na tuto rozmluvu nechtěl pamatovat, je Elbl ochoten podrobným výčtem všech ostatních věcí, o kterých se tehdy mluvilo oživit jeho paměť.

Nevíme, kdy pan Havel s panem Nezvalem sepsali onen návrh na úpravu věcí kinematografických, který pak Havel odevzdal 9. května 1945 Dr. Papouš-

kovi a Elblovi, ale je při nejmenším podivuhodné, že se k myšlence nacionalisace o níž prohlašuje, že je jeho dílem přihlásil teprve dne 9. května 1945, kdežto ještě v prosinci 1944 myšlenku nacionalisace vůči Elblovi odmítal, ale dal si ji přesně vyložit.

Pokud pak jde o disciplinární šetření ve věci Havlově konstatujeme, že tato záležitost je ode dne ustanovení disciplinární rady Svazu českých filmových pracovníků zcela a jediné v rukou funkcionářů této rady Dr. F. Klímy a jeho tajemníků, jímž byla v jejich práci zaručena se strany Svazu soudcovské nezávislost. U nich se shromažďoval všechen spisovný materiál, oni rozhodovali o návrhu povolání Havla před senát. Pravděpodobně dospěli k názoru, že lze toto řízení provést teprve po náležité přípravě průkazního materiálu. Jedna podrobnost je nám však známa a doporučujeme ji pozornosti ZOB II. Doposud se nestalo, aby někdo, kdo byl předsedou disciplinárního orgánu, který někoho odsoudil, si za týden po té s klidem sedl na místo, uprázdněné nuceným odchodem odsouzeného.

Případ Jana Sinnreicha musí být podroben pečlivému a objektivnímu šetření, poněvadž prokazatelně se nepostupovalo objektivně a spravedlivě, naopak proti směrnicím o disciplinárních senátech, za nepřítomnosti tajemníka disciplinární rady práva znalého a za nepřítomnosti zástupce ÚRO. Také svědci nebyli připuštěni, takže celé jednání disciplinárního senátu považujeme za zmatečné a neplatné.

Pan Havel měl se odpovídati před tímtož senátem, který několik dnů před tím posuzoval vinu zplnomocněnce Sinnreicha. Šlo o pány Ing. Jiřího Slavíčka, Karla Steklého a Theodora Pištěka. Všichni tito pánové podali v posledním okamžiku demisi a předsedovi Svazu českých filmových pracovníků nezbylo, než ustanovit senát jiný. Pan Ing. Jiří Slavíček se však od této doby stal ředitelem státních filmových atelierů a laboratoří.

Je stejně zajímavé, že ZOB II, ačkoliv se tak kategoricky vyjadřuje o věci Havlově, ačkoliv Havla zajistilo a mělo samo všechny možnosti opatřit si od Dr. Klímy všechen potřebný materiál a případně i materiál jiný a odjinud, je přece proto vyšetřujícím orgánem policejním, dospělo k názoru, že proti panu Havlovi nedosti rázně zakročili sami.

A ještě něco. Je nám známo z rozhovorů ministra V. Kopeckého s Elblem, že pan Havel před několika dny v přítomnosti ministra a Ing. L. Linharta uznal, že Dr. Papoušek a Elbl jsou skutečně slušní a o věc zasloužilí lidé a že je třeba se k nim jako k takovým chovat, že však 5 dní po té, využívajíc nemoci Linhartovy prohlásil, delegaci Svazu českých filmových pracovníků, že je ochoten podporovat všemožně tento Svaz, budou-li odstraněni dva jeho funkcionáři - Dr. Papoušek a Elbl. Je nám dále známo, že se pan Nezval téhož dne pokusil prostřednictvím jakési slečny Zahálkové zajistit si podporu takto „očistěného“ Svazu žádostí, aby Svaz přípisem adresovaným ministru Kopeckému vyslovil jemu, Nezvalovi, naprostou důvěru a oddanost a zároveň požádal, aby jeho tj. Nezva-

lova moc ve filmu byla podstatně rozšířena. Za to byl pan Nezval ochoten „odbourat“ systém zplnomocněnců a nastolit systém úzkých dohod mezi V. odborem a Svazem českých filmových pracovníků.

Kapitola: Revoluční film

Námítky proti postupu v této věci postoupili jsme režiséru O. Vávrovi, kterému bylo svěřeno zpracování asi 25.000 – 30.000 metrů filmového materiálu, který byl z podnětu Čsl. filmové kroniky v květnu 1945 natočen o pražských událostech. Panu režisérovi Vávrovi ponecháváme, aby sám objasnil, proč tento film doposud nedohotovil.

Se své strany jen konstatujeme, že režiséru Vávrovi byl sice přiznán paušální měsíční honorář za práce spojené s tímto filmem, že si však podle našich informací do dnešního dne nevyzvedl z pokladny Čsl. filmové kroniky ani korunu honoráře osobního.

Kapitola: Styk zplnomocněnců s ministrem

Před několika měsíci bylo ve společné poradě s panem ministrem informací dohodnuto, že zplnomocněnci budou mu v pravidelných měsíčních intervalech předkládati osobně stručné výklady o své činnosti. Došlo však pouze k této jediné poradě. Za to bylo před nedávnem přednostou V. odboru sděleno zplnomocněncům, že bez jeho vědomí a souhlasu nemají přístupu k ministrovi, jehož jsou osobními zástupci v určitém úseku veřejné správy. Bude-li pan ministr informován o pracích zplnomocněnců jen touto, jednostrannou a jak z celého našeho výkladu jasně vyplývá zaujatou cestou, aniž by se původ a příčina informací, takto mu dodávaných nějak kontrolovala a porovnávala se skutečností, potrvá nebezpečí, že se mu bude dostávat jen zkresleného obrazu a že bude mnohdy soudit o věcech jinak, než by učinil, kdyby mu byla známa et altera pars. Žádáme proto, aby nám bylo umožněno skládat své účty přímo muži, s jehož důvěrou můžeme jediné pracovat k prospěch věci.

Kapitola: Udavači a jejich potrestání

Máme za to, že ZOB II vypracovalo svůj obžalovací spis proti nám na základě nejen vlastního nějakého šetření o kterém nám není nic známo, ale i na základě výpovědí a udání osob, které jsou nám rovněž neznámy. Domáháme se proto toho, aby nesprávná a nepravdivá tato tvrzení byla řádně vyšetřena a aby neodpovědní udavači a nactiutrhači byli potrestáni.

V podobné atmosféře nelze zplnomocněncům ministra informací pracovat, a V. odbor ministerstva informací, stejně jako ZOB II by udělali dobře, kdyby se po této stránce postarali o radikální nápravu. Nebudou-li nám dány záruky za takovouto nápravu, budeme nuceni požádat pana ministra informací, aby nás sprostil funkcí, které nám svěřil.

V Praze dne 30. října 1945

Vladimír Kabelík

Sirotek Emil

Hejman

František Pilát

K. Feix

Elmar Klos

Sinnreich Jan

dr. František Papoušek

Jindřich Elbl

Alois Fiala

Ladislav Kolda

Jano Fintora

Ladislav Faix

Ing. Jaroslav Bouček

Ediční poznámka

Edice byla pořizena z fotokopie originálu strojopisu formátu A4, uložené v archivu Ústředního ředitelství čsl. filmu pod signaturou 1946-1947/216. Poznámky k textu napsal Elmar Klos.